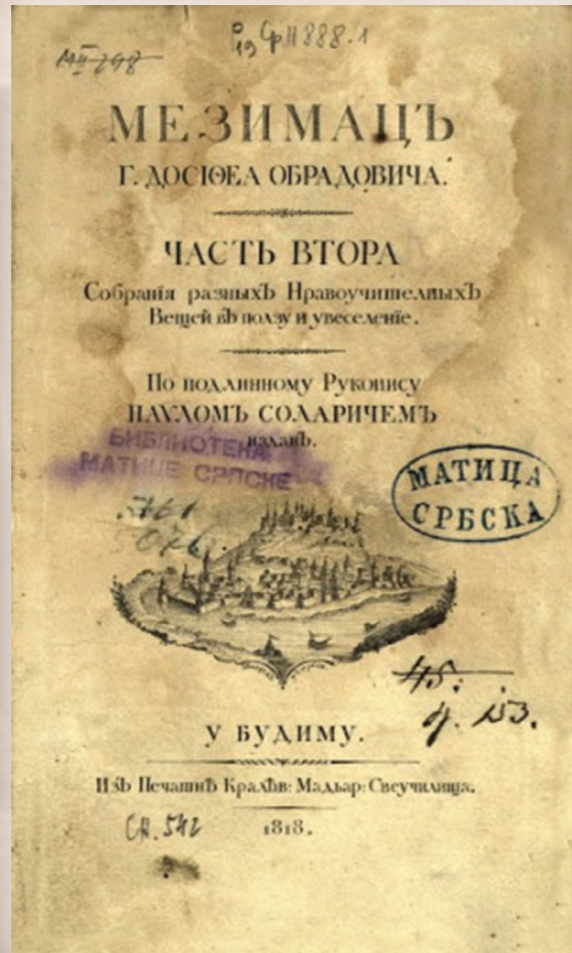

Мезимац/Kedvenc

Школски часопис Гимназије и економске школе „Доситеј Обрадовић“
„Dositej Obradović“ Gimnázium és Közgazdasági Iskola folyóiratja

3

2023

Реализацију овог пројекта је суфинансирао Покрајински секретаријат
за образовање, прописе, управу и националне мањине – националне
заједнице, Нови Сад

У ОВОМ БРОЈУ:

МОЈЕ ПУТОВАЊЕ КРОЗ НАУКУ У
ИСТРАЖИВАЧКОЈ СТАНИЦИ ПЕТНИЦА

LEGENDA VAGYOK

ТРОУГАО ТУГЕ — РЕЦЕНЗИЈА ФИЛМА

ИНТЕРВЈУ: ЧУДЕСНИ СВЕТ ДУЊБЕРСКИХ

ÉRDEM VAGY SZERENCSE? -ETNIKAI SZTEREOTÍPIÁK HATÁSA AZ
ATTRIBÚCIÓK KIALAKÍTÁSÁRA STRESSZ A HÁZBAN

ВЕШТАЧКА ИНТЕЛИГЕНЦИЈА — БЛИЖИ ЛИ НАМ СЕ СУДЊИ ДАН?

ИНТЕРВЈУ: ЧОВЈЕК ЈЕ ЧОВЈЕКУ ПРИЧА

КАКО ИНФЛУЕНСЕРИ УТИЧУ?

„КАКО СМО ОЖИВЕЛИ КОСТУ ТРИФКОВИЋА“ — ИЗВЕШТАЈ СА ПРЕДСТАВЕ

ЈЕЛЕНА САВОЈСКА — ОДОМАК ИЗ СПОМЕНАРА

Реч уреднице

Једна неуобичајена школска година је завршена, тешка и мучна, једина је незаокружена још од ратне '99. Етичка питања са којима смо се суочили ломе наше друштво и постављају пред нас питање – како даље? У мору нагађања, несналажења и преиспитивања која ће дуго трајати, схватамо једну истину, да нешто променити морамо, да се као друштво морамо ујединити, окупити и ојачати, променити због најдрагоценијег шта имамо – наше омладине.

Да би зло победило довољно је само да добри људи не ураде ништа, рекао је енглески филозоф. И зато је потребно да сваки добар човек уради нешто, неки гест којим ће покренути ствари набоље.

Све што радимо у Гимназији и економској школи „Доситеј Обрадовић“ наш је допринос друштву којем се надамо у будућности. Сви часови које држимо у тој су функцији, све ваннаставне активности, конкурси и такмичења на којима учествујемо и које освајамо, представе и приредбе које правимо, све садржи наду да ће људи које градимо бити бољи од нас, да ће изградити један лепши, безбеднији и поштенији свет. И наш је „Мезимац“ најбољи одраз те наде.

Сања Којић,
професорка српског језика и књижевности

Редакција

Наслов: Мезимац / Kedvenc

Уреднице / Szerkesztők:

Сања Којић, професорка српског језика и књижевности
Невена Предојевић, професорка српског језика и књижевности
Kovács Éva, magyar nyelv és irodalom tanárnő
Jankovich Katalin, képzőművészet tanárnő

Сарадница:

Дуња Пешут, професорка српског језика и књижевности

Лекторке: Сања Којић и Невена Предојевић
Lektor: Kovács Éva

Насловна страна / Címoldal:

Барбара Вегше

Чланови редакције:

Софија Шупић, 4-1
Маја Калембер, 4-1
Дајана Ђумић, 4-1
Маша Шорак, 4-1
Ања Мартиновић, 3-1
Душан Стојановић, 3-1
Марко Поповић, 3-1
Катарина Шурањи, 3-1
Ленка Ковачевић, 3-1
Миња Стојановић, 2-1
Анђела Ђуровић, 1-1
Ђина Борозан, 1-3

A szerkesztőség tagjai:

Kol Réka, 4-2
Kollár Melitta, 4-2
Szabó Rebeka, 3-2
Nagyidei Márk, 3-2

Графички дизајн и припрема за штампу:

Милош Којић

Штампа: Impression, Бажански пут 1,
Бачка Топола

Номда: Impression, Bajsai út 1, Topolya

јун, 2023. године, трећи број / 2023, június,
harmadik szám

Његов труд, сва његова мука да донесе светло у овај народ, све се чинило узалудним. Нису људи конзервативни, они су само отпали од Бога. Надао се да ће наићи на топлину у људском срцу, али је нашао само лед.

„Тај лед се може отопити, само им треба показати прави пут“, помислио је Свети Сава. Он устаде са клупе на којој је седео и гласно поче говорити, држећи свој штап у рукама:

„Људи, пробудите се! Црни облаци се полако надвијају над вама и пут судбине ће вам донети мрак, ако не предузмете нешто. Примите светлост Божију к вашим срцима!“ Није стигао да заврши све што је желео да им каже, а један дечак га је погодио каменом. Придружили су му се и одрасли и млади људи, говорећи му да је матори деда и вештац. Остали су само посматрали тај тужан приказ и пролазили. У тој гомили изгубљених људи, Свети Сава је угледао младића тужног погледа. Младић му је пружио руку и телом заштитио од разјарене гомиле. У том тренутку Сава је схватио да можда, ипак, има наде за ово човечанство и за овај народ. Пре него што су се удаљили од неразумне гомиле људи, тај исти дечак који је бацио први камен, у торбу Светог Саве је убадио накит који је украо. Затим је повикао да му је нестала огрлица и да му је сигурно овај вештац, мислећи на Светог Саву, украо. Опет се подигла хајка и прашина, претресосе светитељеву торбу и заиста, пронађоше накит. Свети Сава виде шта су ти зли људи хтели и лупи штапом о тло, уз речи: „Да Бог да све ово нестало!“ Бог чу свог верног пријатеља и нестале та зла гомила људи. Остадоше само племенити младић и светитељ. Свети Сава му тада даде свој штап и торбу, у аманет, те рече: „Видео сам какви су људи, разочарао се и обрадовао у исто време. Породице нема, а породица је стуб друштва. Љубави нема, а љубав је највећи дар и највећа жртва која нас чини радоснима. Свуда је мрак, ти донеси светлост – без ње ће свет бити изгубљен. Оно што ти трује срце, троваће ти и душу и ум – одбаци зло. Воли више, немој мрзети. Помажи више и не тражи ништа заузврат. Новац не квари човека, ако и сам човек није већ кварљивог срца. Мирно путуј момче, тешка је мисија испред тебе. Моли се чешће. Помисли на Бога и у добру и у злу. Збогом!“

Маја Калембер, 4-1,
четврто место

Elmondanám...

Hogy mondjam el, ki vagyok,
Hogy mondjam el, mi a titok,
Hogy mondjam el, miért Te,
Hogy mondjam el, szeretlek?
Hogy mondjam el, fáj a szívem,
Hogy mondjam el, nincs reményem,
Hogy mondjam el, szép az élet,
Hogy mondjam el, mégsem élelem?
Hogy mondjam el, ez Én vagyok,
Hogy mondjam el, hibás vagyok,
Hogy mondjam el, rossz nem vagyok,
Hogy, ha sosem nálam a hatalom?
Hogy mondjam el, ki vagyok,
Hogy, ha sosem nálam a hatalom?

Kollár Melitta, 4-2

Még Mindig

E sorokat neked írom, kedvesem,
Te sosem beszélsz, én megteszem.
Hol vagy most, talán a tengeren?
Viharos időben idegen vizeken,
Vagy a Boldogság Ösvényén?
Mondd, az utat ki taposta ki?
Sosem néztél a szemembe,
Nevetél rajtam, gúnyt űzve
Múltból és keserű jelenből.
Nem álmodtál szebb jövőről?
Sokszor bolondként kezeltél,
Ha hibáztam, kibeszéltél,
A bajban sem segítettél...
Tudod még, mit műveltél?
Az idő egyszer elmossa a bűnöket,
A fájdalmak feledésbe merülnek,
A sors majd mindenkit útbaigazít,
Ki hibázott? Többé nem számít.
Ha tudnálak, felednék,
De nem tudlak, mert az élet
Mámoros rémálom volt veled,
Melyből szabadulni nem lehet.

Kollár Melitta, 4-2

МОЈЕ ПУТОВАЊЕ КРОЗ НАУКУ У ИСТРАЖИВАЧКОЈ СТАНИЦИ ПЕТНИЦА

приредила: Миња Стојановић, 2-1

Истраживачка станица Петница је место где су добродошла сва деца која имају жељу да науче нешто ново, да ли је то природна или друштвена наука, или чак уметност, то није битно јер у Петници за свакога ко има жељу за знањем, постоји нешто. Битно је схватити да су семинари у Станици напорни и исцрпљујући, али веома занимљиви.

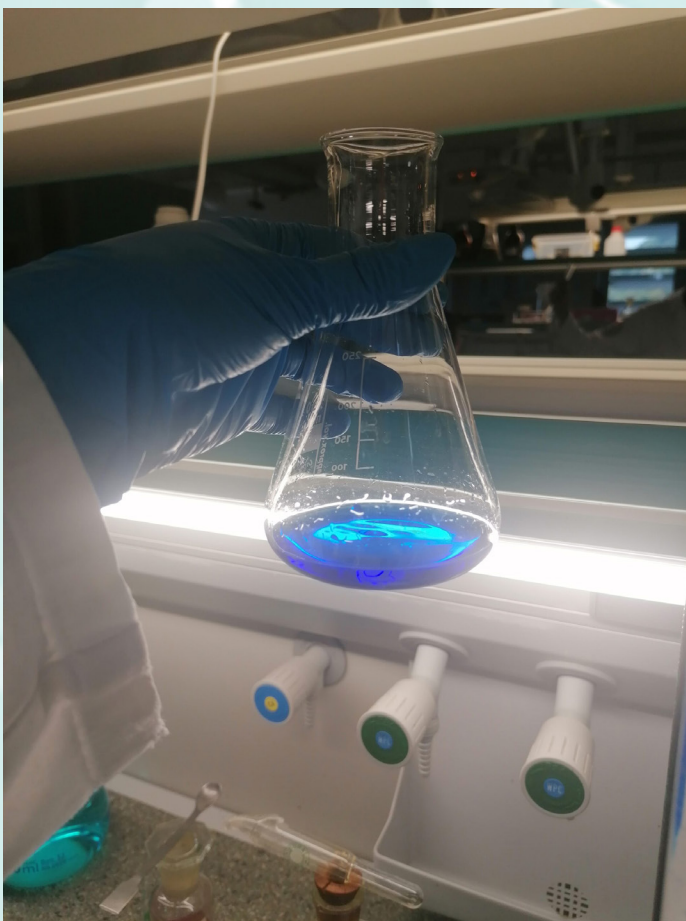
На семинар Летње научне школе (ЛНШ) у Петници први пут сам се пријавила у седмом разреду основне школе. Мој брат је био полазник тог семинара

две године раније, а како сам се увек угледала на њега, пожелела сам да и ја одем и видим како је тамо. Отишла сам на ЛНШ у септембру када сам кренула у осми разред и читав семинар је оставио изузетан утисак на мене.

Никад нисам лако ступала у разговоре са људима и тешко сам склапала пријатељства, али на ЛНШ-у је то било природно. Где год сам се окренула, било је деце коју је занимала наука и са којом сам могла да причам о темама о којима са својим вршњацима код куће нисам могла. На том семинару сам открила чиме заправо желим да се бавим у будућности. Први пут сам видела праву савремену лабораторију у којој ћу само пар година касније спроводити свој први самостални научни пројекат. Са својим новим пријатељима пењала сам се по стрмим брдима, рачунала енергије звезда, изучавала старе гробове, посматрала Марс, проналазила црве и речне рачиће и изучавала их под микроскопом. Након више од годину дана, имала сам прилику поново да се пријавим за неки семинар у Станици, а већ у априлу прошле године коначно сам се вратила у Петницу као полазник семинара хемије.

Поново сам упознала изузетне младе људе који су ми постали добри пријатељи. Годишњи циклус се састојао из зимског, летњег и јесењег семинара. Зимски теоријски семинар је доста напоран, али ни близу као што је био летњи.

Летњи семинар је био сачињен од дугих предавања, али и онога што смо сви жељно ишчекивали, рада у лабораторији. Моја прва самостално изведена вежба у животу је била квантитативна анализа, једнанајпростија кисело-базна титрација. Толико сам била узбуђена, али и уплашена да нећу нешто разбити, да ми се рука тресла док сам држала шприц боцу напуњену безбавном дестилованом водом. После те прве вежбе навикла сам се на рад у лабораторији. До краја семинара сломила сам само једну епрувету, израчунала концентрацију фосфорне киселине

у кока-коли, испустила мало калијум хромата на радну површину, спавала укупно можда 20 сати, руковала канцерогеном супстанцом, одредила колико има масти у смокију и потрошила четири хемијске оловке.

Ови семинари су нас припремали за пријављивање на програме намењене старијим полазницима. За то пријављивање је било неопходно написати предлог пројекта, а то значи осмислити иновативну идеју и методу којом ће се та идеја спровести у лабораторији. Само осмишљавање трајало је јако дуго, читала сам пуно радова на интернету да бих развила идеју, али и како бих се уверила да нико на свету није урадио оно што ја имам на уму. Наравно, имала сам помоћ, стално сам била у контакту са неколико сарадника који су ме усмеравали и помагали ми око развијања пројекта. Најтежи и најдужи део писања пројекта је идеја, а најлакши је писање рада. На крају остане само да се све белешке склопе у једно правописно исправно јединство – готов пројекат.

Друго предавање на јесењем семинару. Седела сам, слушала и записивала најбитније ствари које нам је предавач причао на тему медицинске хемије. Предложио ми је неколико термина који би могли послужити у осмишљавању

пројекта. Један термин ми је звучао посебно интересантно и око њега сам засновала свој пројекат. У питању је липофилност, реч сама по себи занимљива, а то је, најједноставније речено, способност супстанце да се раствара у липидима, односно мастима. Мој рад се бави развијањем посебне методе за одређивање липофилности одређене супстанце.

Сам наслов мог пројекта гласи: „Развијање сензора на бази нанокompозита $\text{NiO}/\text{Al}_2\text{O}_3$ за одређивање концентрације изотретиноина после shake-flask методе и одређивање његове липофилности”. Пројекат ћу спроводити овог лета у петничкој лабораторији када ћу добити жељене резултате, али до тада имам довољно времена да усавршим пројекат и пронађем и исправим грешке у њему.

Иако у Петници некад за ручак буде нешто што не волим, пропадне ми експеримент, разбијем нешто од посуђа, урадим погрешно задатак или било шта негативно, Петница ће увек бити моје омиљено место јер има осам од десет ствари које ме чине срећном.

LEGENDA VAGYOK, SZOCIOLÓGIAI ELEMZÉS

készítette: Kol Réka, 4-2

Valószínűleg sokan eljátszottunk már azzal a gondolattal, hogy mit tennénk, ha egyedül maradnánk a bolygón. Egy ember sem élne rajtunk kívül, csak mi és a természet. Elsőre még lehet, jól is hangzik, viszont jobban belegondolva nem lenne sok a túlélési esélyünk. Különösen, ha közben még valamilyen vírus tombolna, ami az embereket vámpírokká változtatná. Nos, pedig ebben a filmben a Robert Neville-t alakító Will Smith főhőssel pontosan ez történik. Nagyon érdekes azt nézni, milyen módokon találja fel magát ebben a posztapokaliptikus világban.

Kukoricát termeszt, vadászik és további túlélőket is keres, illetve a vírus ellenszerét. Az, hogy teljesen egyedül maradt, és ebben a helyzetben él már évek óta, nagyban megmutatkozik viselkedésében, hisz kit ne viselne meg több évnyi magány? Egyedüli társa a kutyája, Sam, akihez folyamatosan beszél, sőt, kérdéseket is intéz hozzá. Magányát azzal próbálja ellensúlyozni, hogy az üzletekben lévő próbababákhoz kommunikál, akiknek nevet is adott. Majd rájön, hogy az ügy reménytelen, nem fognak megszólalni az élettelen tárgyak. Természetesen, mivel a társadalom megszűnt létezni, nincsenek emberek, akik dolgoznak, akik fenntartják a világot, pontosabban azt a várost, amiben Robert él.

Itt nehéz beszélni a társadalom szerkezetéről, működéséről, hisz gyakorlatilag nincs is. Ahhoz, hogy jobban megértsük, mi történt, a főhős emlékeiben járunk, amikor a járvány kitört. Az embereket műszerrel ellenőrzik, hogy fertőzöttek-e vagy sem, és akit annak jelez a gép, azonnal félrelökik és megölik, még mielőtt átváltozna. Nem törődve sem a gyermekekkel, sem senkivel. Csak az a fontos, hogy a betegeket kiiktassák, az egészségeket pedig elszállítsák a helyszínről. Természetesen a nagy káoszban nem ellenőrizték a műszereket, amikkel mértek, így az sem számított, hogy azok pontosak-e vagy sem. Azt, pedig, hogy kik élhetnek tovább, a rendőrök és katonák döntenek el, ebbe senkinek semmi beleszólása nem lehetett. Ezért mond-

hatni, hogy a rendszer diktatórikusan működött, persze amíg mindenki meg nem halt, vagy át nem változott. Az embereket tuszkolták, ráncigálták, lökdösték, mint a tárgyakat. Nem volt joguk ellenállni.

A főszereplő arra törekedett, hogy megállítsa a vírust, túlélőket találjon, és újra kialakuljon a régi társadalomforma, ahol „normális” életet élhet. Ebben a posztapokaliptikus világban nincsenek társadalmi szerepek, Robert egyetlen szerepe a túlélés, ami persze inkább ösztön, de már a kísérletezést is kezdi feladni, amikor újra is újra kudarcba fullad terve.

Érdekes elgondolkozni azon, hogy ez az állapot tekinthető-e ciklikusnak? Kezdetben van a demokratikus, modern társadalom, amely aztán

elpusztul egy vírus hatására, de aztán hosszú évek múltán újra létrejön. A film végén a hős feláldozza magát az emberiségért, így tudjuk, hogy a vírus eltűnik, az emberek megint benépesítik a nagyvárost. A képzeletbeli világban lehetséges volt az, hogy óriási, vérszomjas, üvöltöző vámpír-emberek kiirtják a társadalmat. Félelmetes belegondolni, hogy a valóságban is bekövetkezhet ehhez hasonló pandémia kitörése. Ami aztán megint csak a szinte újonnan kialakult népességet elpusztítja, és a történet kezdődik előlről.

Ezért gondolom körkörös, örökösen ismétlődő folyamatnak az ember-társadalom kapcsolatát. Mindig lesz fejlődő és hanyatló időszak, ami váltja egymást. Persze semmi sem támasztja alá, hogy biztosan be fog következni egy újabb katasztrófa, de semmi sem zárja ki a lehetőségét. Ugyanakkor, ha a társadalmi változásokat nézzük, megállapítható, hogy a filmben a diffúziós modell is megjelenik, hiszen a változás egy pontból indul, és onnan terjed sugárszerűen. Még hozzá itt egy elég súlyos változás alakult ki abból, hogy valaki elkapta a vírust, majd továbbadta, így terjesztve a mitikus lények kialakulását.

Visszatérve a főhős személyére, érzékelhető, hogy teljesen elvesztette önmagát. Az idő, amit egyedül töltött, olyan mélyen hatott rá, hogy amikor újra beszélhet emberrel, bizalmatlan és idegen. Elveszítette személyes és társadalmi identitását is. Alapvető, hogy az ember szocializálódik, hiszen tár-

sas lény, de itt Robertnek nem volt lehetősége erre. Azokat a szerepeket, amiket eddig betöltött apaként, férjként, rendőrként, elvesztette, mondhatni szempillantás alatt. Egyedül egy mindig óvakodó túlélő és egy kutya gazdija szerepe maradt neki. A lényekkel szemben csak nappal volt hatalma, akik nem túrték a fényt, azonban éjszaka nem tudott nyugodtan aludni, teljesen elbarikádozta a házat.

Különleges volt Annával való találkozása, nem hatódott meg, nem is döbbsent meg, hogy végre embert láthat. De mikor rájött, hogy egymásra vannak utalva, együtt küzdöttek a túlélésért. A köztük kialakult viszony szekundáris, hiszen mindkettjüknek egy végső céljuk volt: az életben maradás. Nem jött létre köztük erősebb érzelmi kötődés, csak az érdek kötötte őket össze, na meg persze a tény is, hogy ha többen vannak, nagyobb a túlélési esélyük is.

Nekem ez az egyik kedvenc filmem már régóta, bár tudom, nem éppen mai, és azt is, hogy azóta sokkal jobb minőségű alkotások is megjelentek hasonló témákat feszegetve. Dr. Robert önfeláldozása, a folyamatos harcok és állandó élet-halál közti jelenetek tipikus mozi elemek. Ezek nagyjából előre kiszámíthatóak voltak. Társadalmi szempontból nézve pedig félelmetes elgondolás, hogy valaha bekövetkezhet-e hasonló helyzet a valóságban is. Most mindenkiben megfogalmazódik a kérdés: „Vajon én ott lennék-e a túlélők között?”

Троугао туге

рецензија филма

приредила: Ања Мартиновић, 3-1

Дивљи, директан, без позе и устручавања, филм „Троугао туге“, тражи ангажованог гледаоца, доноси осећање припадности, повезаности и буди смех који одјекује. Режиер Рубен Естлунд дао је комад изванредне сатире чији сам назив асоцира на козметички израз за боре између обрва, али је много више од тога.

Филм је подељен на три дела. Први, Карл и Јаја, говори о пару који нас уводи у причу модне индустрије и света инфлуенса, пре свега. Савремени Ромео и Јулија, са темом жене која је само трофеј богатом мушкарцу, где се управо жена нађе у неубедљивој вези са још увек неуспешним манекеном. Сцена вечере у екскузивном ресторану и расправи ко треба платити, бруји о родним улогама, новцу, који се доживљава као кључ за мушкост. Ту су и теме вредности, лепоте и праве љубави које се провлаче и кроз наредне делове.

Јахта је други део који само чека тренутак за невиђену и катастрофалну експлозију. Овај манекенски пар бива позван на луксузно крстарење са безобразно богатим светским људима, којима угађа добро „подмазан“ тим особља, обављајући све апсурдне захтеве гостију. Следи бродолом који захвата ову причу у сваком смислу, са сценом где се највиша елита дави у својој повраћки и фекалијама, док се најскупљи шампањац само точи. После преживљене катастрофе, брод разносе пирати.

Острво, трећи део филма који доноси очекивану револуцију и тотални преокрет улога, моћи, вођства. Испоставља се да је мали број оних који су успели да се ишупају из бизарног ужаса бродолома заправо скуп богатих а неспособних људи који су приморани да се добровољно подреде способној чистачици са брода како би преживели.

Ова вртоглава прича понире у најдубље теме савременог друштва. Естлунд нам својим умећем и чарима комедије, како и сам каже, даје кључзатакопрецизно,интригантнootкључавање

и најситнијих детаља времена у ком живимо и климе коју ново доба носи. Управо је овај жанр омогућио критику на један начин који није лажан и неубедљи в, већ представљен као стваран, забаван, а опет хуман и близак човеку, где сви учествују као колектив захваћен управо овом климом промена. Позива нас на буђење, изазива размишљање и наводи да дамо сопствену критику. Овај филм говори о робовима којима је учртано „да“ јер „не“ не постоји, о друштвеном положају, рату сиромашних и богатих, новцу који учртава степенике хијерархије привилегованих, о прљавштини која нас све затрпава.

Завршни ударац бриљира потпуним преокретом где сиромашни загосподаре милијардерима, где новац нема апсолутну (одн Преокретом где је валута једино оно што сами поседујемо као вештину, умеће, знање које нам нико не може одузети. А опет јасна је критика критике кроз коју се поставља теза: „Дај човеку власт и видећеш какав је“. Прича се ротира, јер баш они који су трпели и били понижени, сада када су изнад заводе диктатуру и издижу лудило на виши ниво. Ствара се потпуни хаос и сумња.

Гледајући овај филм схватамо важност исправног поступања са људима ма ком сталежу да припадају, јер је достојанство сваког човека непроцењиво. Ово ремек-дело кинематографије награђено је Златном палмом на Канском филмском фестивалу, као и наградом за најбољи филм у Рејкјавику. Филм је померио све границе очекивања и понудио нешто веома узбудљиво, забавно, питко, а опет тако снажно и уникатно, оштро и поучно. Важно је разумети да ово није материја која је ту да површно и тренутно забави, већ је у питању велики ролеркостер идеја, поука, емоција и путева који се отварају у сваком на неки потпуно нов, револуционаран начин. Филм о ком ће се тек причати.

Чудесни свет Дунђерских

приредила: Софија Шупић, 4-1

Крајем фебруара читалачки клуб из Бачке Тополе организовао је промоцију књиге „Чудесни свет Дунђерских“ Зорана Суботичког у Музеју општине Бачка Топола. Аутор нам је представио четири драме о овој чувеној војвођанској породици, међу којима је и сада већ чувена драма „Од раја до безњенице“ која се игра у дворцима и репрезентативним објектима и која је пре пет година играна баш у Музеју општине Бачка Топола.

Својом занимљивом и надахнутом промоцијом, аутор је успео да одушеви све присутне и да нам приближи Дунђерске, те осветли њихов живот из неког новог угла. На почетку вечери господин Суботички је говорио за наш часопис, са намером да и на тај начин заинтересује младе људе за завичајне теме .

Како сте се заљубили у Дунђерске?

Најпре, драго ми је што сам опет у Бачкој Тополи. Овде сам био пре пет година кад смо играли представу о Лазу Костићу и Ленки Дунђерски „Од раја до безњенице“. Тиме смо ударили темељ за даљу сарадњу и моје лично праћене догађања и културног живота општине Бачка Топола.

Дунђерски су једна фасцинантна тема, она се, чини ми се, сама наметнула. Има пуно породица иза којих је остала значајна материјална заоставштина и наслеђе, међутим, слабо знамо за њих из простог разлога што нису имали за пријатеља једног Лазу Костића. **Да Дунђерски нису имали Лазу Костића и да се није десила та огромна, платонска љубав између Ленке Дунђерски и Лазе Костића и наравно песма „Santa Maria della Salute“, бојим се да би Дунђерски били само богати велепоседници иза којих је остала некаква имовина за коју се слабо мари.**

Своју представу „Од раја до безњенице“ која има сада већ култни статус изводите углавном у каштелима, дворцима и здањима као што је наш музеј. Због чега сте се одлучили на то?

Врло свесно. Представа је рађена 2015. године

у Фантасту, дворцу Богдана Дунђерског. Рађена је са тенденцијом да ће то бити представа која ће се искључиво играти у том дворцу. Међутим, разни фактори натерали су нас да кренемо са резервним планом, да играмо по неким другим дворцима, у неким здањима од културно-историјског значаја. Са том представом афирмишемо и саме просторе у којима играмо. Мислим да је то један интиман простор и ми смо заправо заговорници „музејског позоришта“.

Ваша књига нуди четири драме. О чему се ради у њима?

Када је дошла корона и нисмо могли да изводимо представу, схватио сам да имам четири текста о породици Дунђерски. Саставио сам књигу и послао је издавачу са свешћу да би то могло да буде нека врста историјског записа о постојању текстова који су играни у дворцима и каштелима. Ту се налазе текстови: „Од раја до безњенице“, затим монодрама „Лазар Дунђерски“ – јер сам имао потребу да једну такву велику личност као што је Лазар Дунђерски, ставим у неки уметнички формат – трећи текст је „Мара Богданова“, интересантна прича о самом Богдану и лепој Мари, а четврти текст је врло интригантан, врло интересантан, то је „Тестамент Богдана Дунђерског“.

Предавали сте на Филозофском факултету у Новом Саду. Како су студенти прихватили Дунђерске?

Имам ту срећу да се срећем са својим бившим студентима где год да играмо представу и они доводе децу за коју претпостављају да ће бити заинтересована. Оно што ми је било занимљиво јесте реакција млађе публике. Утисак је врло видљив. Сузе не могу да се сакрију. Дакле, ако млади људи излазе са представе и бришу сузе једнако као и одрасли, не треба ми бољи показатељ да је ово права прича.

Да ли имате неке савезнике у проучавању породице Дунђерски?

Да, „Чудесни свет Дунђерских“ је уједно и концепт који подразумева афирмацију културне баштине Дунђерски. Ми окупљамо људе, установе, појединце, па чак и локалне самоуправе у којима су Дунђерски оставили некаквог трага. Имамо неке акције и активности и просто смо продрмали средине у којима је та прича важна. У том смислу имамо савезнике, имамо пријатеље.

Заправо, *Дунђерски имају пријатеље, они и даље окупљају људе.* Окупљали су их и за живота, били су епицентар окупљања, били су узданица.

Када пишете Ваша дела, колико су заступљене историјске чињенице, а колико Ваша лична слобода?

Мени су историјске чињенице само подстицај. Дакле, ја нисам историчар, а историја ми служи само као нешто што се може оживети и што може бити живо и за савременог човека.

Шта је следећи корак за Вас?

Пре свега желим да ове четири драме буду активне и актуелне, да се играју истовремено у разним просторима. Такође, пре неколико месеци сам регистровао идеју да направимо *међународни фестивал музејског позоришта.*

ÉRDEM VAGY SZERENCSE? — ETNIKAI SZTEREOTÍPIÁK HATÁSA AZ ATTRIBÚCIÓK KIALAKÍTÁSÁRA

készítette: Szabó Rebeka, 3-2

Régóta foglalkoztat a kérdés, hogy két nemzeti közösség képviselői, akik kultúrájukban és szokásaikban különböző mentalitáshoz tartoznak, hogyan léteznek, férnek meg egymás mellett. Milyen felszínesen általánosító véleményük van a másik nemzeti közösség képviselőiről, milyen sztereotípiák alakultak ki a két nép között. De mi is az a sztereotípiák? A szociális észlelés során lezajló kategorizáció, benyomásalakítási folyamat. Mikor meglátunk valakit, felbukkan bennünk azon csoport kritikus tagjának a képe, amelyhez az éppen utunkba került ember is tartozik.

Automatikusan feltételezzük, hogy sok közös tulajdonsága van a kritikus csoporttaggal, így hajlamosak vagyunk őt emiatt elítélni. Az emberek mindennapi életük során gyakran próbálják megmagyarázni mások vagy éppen saját cselekedeteiket, ezt attribúciónak, más szóval oktulajdonításnak nevezzük. A megfigyelhető viselkedést megpróbáljuk nem megfigyelhető belső és külső okokhoz kapcsolni. Először mindig a nyilvánvaló külső okokat keressük, ha ilyet nem találunk, akkor próbáljuk a viselkedést a személy belső tulajdonságaival indokolni. Attribúciós torzításokról azokban az esetekben lehet beszélni, ha az emberek viszonylag kevés információ alapján, gyorsan hozzák meg a döntésüket.

Jelentős különbség van a cselekvő és a megfigyelő ugyanazon eseményről alkotott véleménye között. Cselekvőként hajlamosak vagyunk saját tetteinket szituációs okoknak, környezetünk befolyásolásának tulajdonítani, míg megfigyelői szemmel inkább a belső, személyes tényezőkre támaszkodunk. Kutatásom során három mérést végeztem el. Először a sztereotípiák indirekt mérését fényképek segítségével, a gimnazisták körében. Ezt követően

az attitűdökét – kísérleti történetek segítségével, ugyanazon alanyokkal. Végezetül az attitűdökét (kísérleti történet) és a sztereotípiáikat (direkt úton) általános iskolások körében.

Tavaly ilyen és ehhez hasonló képeket mutattam a tanulóknak, akiknek a képeken látható személyeket kellett rangsorolniuk különböző szempontok szerint, azok nemzetiségének tudatában és anélkül. Eredményképp, mikor összevettem a kapott eredményeket egy 15 évvel ezelőtti kutatás eredményeivel, azt szűrhettem le, hogy a mai diákok sokkal elfogadóbbak egymással szemben. Ez engem nagyon meglepett, ugyanis megdöntötte a hipotézisem. Ezért is határoztam úgy, nem hagyom annyiban a témával való foglalkozást, viszont az idén egy másik oldalról közelítem meg, a sztereotípiákat az attribúciókkal hozom összefüggésbe.

Iskolám diákjainak különböző siker- és kudarc történeteket mutattam, az azokban szereplő nevek által jól felismerhetően magyar, szerb, illetve angol nemzetiségű emberek életéből. Az emberek – saját önbecsülésük és a csoport védelme érdekében – tudat alatt kisebb torzítások segítségével érik el a számukra kedvezőbb tulajdonítást. A sikereket jellemzően személyes és csoporton belüli okokra, míg a kudarcokat főleg szituációs és csoporton kívüli okokra vezetik vissza. Megfigyeltem, vajon helytálló-e a megállapítás, miszerint a diákok azonosulnak saját nemzetük képviselőivel, és a történet szereplője által elért sikereket sajátjukként tudják-e majd be, a kudarcot pedig külső hatások, tényezők akadályozásának eredményeként definiálják. Eredményképp azt szűrhettem le, hogy egy nemzetben belül a férfi és a női kitöltők válaszai nem mutattak eltérést. A két nemzet, vagyis a magyar és a szerb diákok válaszai is nagy részben átfedésben voltak, mindössze egyetlen helyen volt észrevehető az attribúciós hiba megjelenése (a szerb diákok esetében, mikor a szerb fiú, Miloš negatív

történetét a szerencsének tudták be, magyar társaikkal ellentétben, akik inkább a szorgalom hiányát érzékelték a történetből). Egyszer pedig az attribúciós hiba fordítottja jelentkezett, mikor a magyar fiú, János kudarc történetét a szerbek a szerencsének tudták be, míg a magyar diákok saját képességeit, szorgalmát okolták. Érdekes, hogy az ideai kutatásban a tanulók leginkább a belső tényezők befolyásolását nevezték meg okként, míg régebben, mikor tanárnőm 2005-ben végzett hasonló kutatást, a belső mellett a külső tényezők is gyakran megjelentek.

Összegzésként elmondhatjuk, hogy mivel a

6-ból mindössze egy esetben volt megfigyelhető az attribúciós hiba, valamint egyszer annak fordítottja, a kapott eredmények a 2005-ös kutatás eredményeivel összevetve javulást mutatnak. Felmerül azonban a kérdés: vajon ténylegesen ennyire megváltoztak volna az emberi kapcsolatok, s a két nemzet képviselőinek véleménye egymásról? Álláspontom szerint a modern világ, melyben élünk, annyi új lehetőséget, tapasztalatot nyújt számunkra, hogy sokkal felkészültebbek vagyunk a különböző helyzetekre, ezáltal véleményünk mértékkel való kimutatására, akár eltitkolására. Muszáj megemlíteni, hogy a kutatás gimnáziumi tanulók körében lett elvégezve, ami egy válogatott közösség, és ahol rendszeresen végeznek hasonlót. Ezért is döntöttem úgy, hogy általános iskolás tanulók körében is elvégzem a felmérést. Piaget elmélete szerint ugyanis a formális gondolkodás már 12 éves korban elkezdődik, így a 7., 8. osztályos tanulók már képesek megoldani e feladatokat, azonban korukból adandó tapasztalatlanságukból kifolyólag még nem találkoztak annyi hasonló

kutatással, hogy ki tudná szűrni belőle, igazából mire is megy ki a játék, átlátnák a helyzetet. Meglepetésemre itt sem volt kimutatható nagyobb attribúcionálás. Az indirekt mérés eredményeit vizsgálva mindössze 3 olyan esetet találtam, ahol a szerb és a magyar tanulók válaszai nagyobb mértékben mutattak eltérést. A sztereotípiák direkt mérését elvégezve azt kaptam eredményül, hogy míg a szerb diákok saját nemzetük után a magyarokat értékelték legpozitívabban, s az angolok utánuk következtek, addig a magyar nyelven tanuló gyerekek sajátjuk mögé közvetlenül az angolokat helyezték, s csak utánuk következtek a szerbek. Érdekes volt megfigyelni azt is, hogy a szerb diákok majdnem olyan pozitívan értékelték magyar társaikat, mint azok saját

magukat. Vagyis az eredmények tudatában elmondhatjuk, hogy a magyar diákok esetében volt kimutatható sztereotípia a szerb nemzet felé, aminek oka lehet akár egy védekezési mechanizmus is a kisebbségi elnyomás ellen.

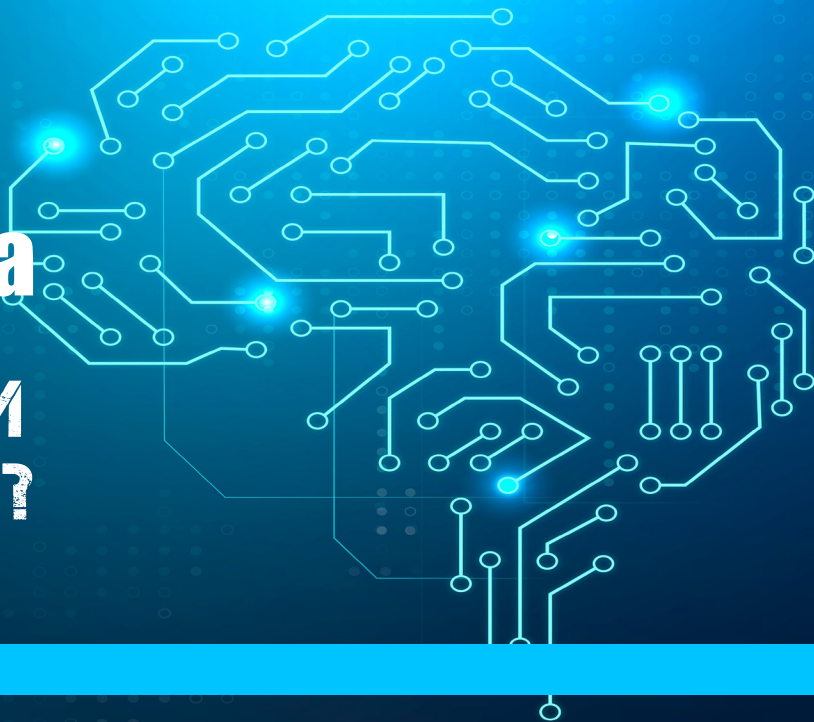
Összegzésként elmondhatjuk, hogy komolyabb nemzetileg megalapozott sztereotípia indirekt mérés útján nem volt kimutatható, direkt mérést követően pedig a magyar diákok esetében. Azonban a helyszínen, mikor az iskolában kitöltöttem a tanulókkal a kérdőívet, sokkal inkább jelen volt, mint ahogyan az eredmények mutatták.

Вештачка интелигенција

БЛИЖИ ЛИ НАМ СЕ СУДЊИ ДАН?

приредила: Катарина Шурањи, 3-1

Вештачка интелигенција (AI) је област рачунарства која се бави развојем система који имају способност да размишљају, уче и доносе одлуке на сличан начин као људски ум. Ова технологија је свеprisутна у модерном друштву и има значајан утицај на многе сфере нашег живота.

AI има многе примене, а једна од најважнијих је у области медицине. Захваљујући напретку у области машинског учења и дубоког учења, AI може анализирати огромне количине медицинских података и помоћи лекарима у постављању тачне дијагнозе и проналажењу оптималног третмана. Такође, AI може пратити стање пацијента током операција и упозорити на потенцијалне проблеме. Ово побољшава прецизност медицинских поступака и смањује ризик од грешака.

Још једна област у којој AI игра значајну улогу је саобраћај. Аутомобили са аутономном вођњом постају све популарнији, а то је резултат употребе AI технологија. Системи AI могу анализирати податке из сензора и камера на возилима како би препознали пешаке, друге аутомобиле и препреке на путу. На тај начин, могу самостално управљати возилом и минимизирати ризик од саобраћајних несрећа.

Како вам се свидео овај текст који је написао ChatGPT?

Да, добро сте прочитали, овај текст о AI написала је AI. Само сам укуцала „Напиши ми чланак о вештачкој интелигенцији” и за пар секунди чланак се појавио!

Ова алатка користи AI како би могла разумети наше захтеве и одговорити на одговарајућ начин. Невероватном брзином пролази кроз море информација и извлачи их по потреби. Може одговорити на питања, написати чланке или кодове, дати предлоге за музику или филмове, а може нам и домаћи урадити у секунди.

Желите да напишете неки код у Пајтону, али вас мрзи исписивати све? Уђите у ChatGPT и само поставите питање: „Можеш ли ми написати код за испис свих парних бројева између два произвојна броја?”, и он ће све решити.

ChatGPT још увек треба да научи све после 2021. и то и ради баш у овом моменту, а до тада може само да претпоставља ствари користећи знање које већ има.

Добро је имати ChatGPT увек отворен са стране јер може урадити и најједноставније ствари брже него ми. Сви знамо кад је требало

да се заврши ова школска година, али колико је тачно дана остало? Једноставан задатак који и човек може израчунати, али ако рачунамо да је ChatGPT већ отворен, он побеђује.

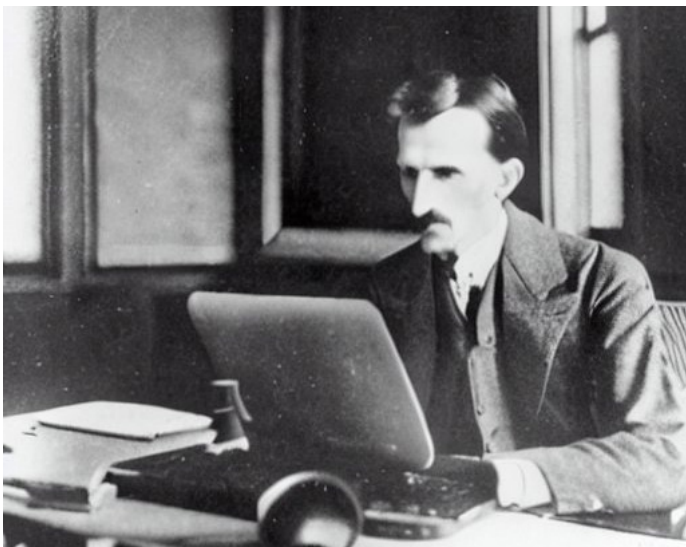
Мана му је то што нема баш превише информација после 2021. године и није 100% тачан. Можда се питате, зашто је то тако? ChatGPT је заснован на GPT-3.5 архитектури, а она је тренирала и прикупљала информације из одређене базе података склопљене пре 2021. године. Зато се може десити да нема неке информације после 2021. или да су оне погрешне, јер су се у међувремену ствари промениле. ChatGPT још увек треба да научи све после 2021. и то и ради баш у овом моменту, а до тада може само да претпоставља ствари користећи знање које већ има. Колико год био паметан, и ChatGPT мора још увек пуно учити, баш као и ми!

Али ChatGPT је само један од многих AI алатки које постоје данас. Ако сте чули за ChatGPT можда знате и за **Dall-E 2**. Заједно са ChatGPT је одговоран за популаризовање алата који користе AI, и оба је створио OpenAI. Dall-E претвара текст у компјутерску графику то јест слику (може изгледати као фотографија или као цртеж!)

Поред овога имамо још много алатки са AI, навешћу неколико:

Ако желите претворити текст у слику -> Стабле Diffusion 2.

Може да направи слике као Dall-E, мада је инфериорнији, али то надокнађује тиме што је бесплатан! Сlike нису најреалистичније, али

у мом случају способности ове алатке су биле довољне да ми покаже како би Тесла изгледао док користи лаптоп!

Ако вам треба помоћ са прављењем видео садржаја -> Lumen5.

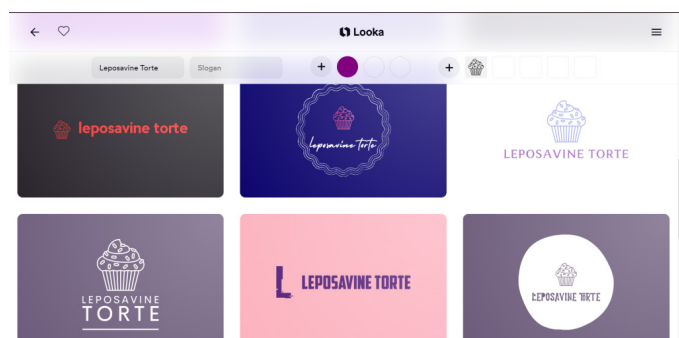
То је једноставна алатка за прављење једноставних видеа. Доста је генеричан и по мом мишљењу човека може заменити једино у случају прављења видеа за представљање неке компаније.

Ако бисте да искомпонуете песму -> Soundraw.

Ово је одлична алатка за људе који се баве видео едитовањем. Може се наместити дужина песме, њена брзина, а затим изабрати жанр или једноставно описати за какву је прилику потребна. Најинтересантније је што музика коју направи ВИ не подлаже законима о ауторским правима, а то је одлична вест за људе који снимају на Јутјубу.

Ако треба да дизајнирате лого -> Looka

Одлична алатка! Најпре је потребно име компаније или објашњење шта ће представљати лого. Looka затим постави пар питања попут – врста компаније и шта она ради, па покаже више дизајнерских решења од којих се може изабрати неколико. Затим се узму три боје и на крају још пар сличица. Кад све то обавимо, Looka направи

пуно логоа и само остаје да се изабере најбољи!

Ако желите да издвојите неки звук из одређеног клипа, на пример говор омиљеног лика из филма јер ти музика смета -> Lalal.ai ће то средити! Желите да видите своју родбину коју знате само са слика? Deep nostalgia може направити видео записе само према њиховој фотографији.

О AI не можемо причати а да не споменемо

Стивена Хокинга. Чувени физичар Стивен Хокинг поседовао је дубоке увиде у потенцијал вештачке интелигенције. Током свог живота, Хокинг је истовремено изражавао фасцинацију и забринутост због брзог напретка у области AI и њеног потенцијалног утицаја на човечанство. Хокинг је признавао огроман потенцијал вештачке интелигенције, препознајући њену способност да револуционизује различите аспекте људског живота. Веровао је да AI може побољшати људске способности, унапредити научно разумевање и потенцијално олакшати друштвене изазове. Али, иако је признавао потенцијал AI, Хокинг је такође изражавао дубоку забринутост због њеног неконтролисаног развоја. Страховао је да би AI могла да превазиђе људску интелигенцију и стекне способност аутономног самоусавршавања, што би могло довести до губитка контроле над њом и ненамерно угрозити човечанство. Сличан застрашујућ сценарио имали смо прилике да погледамо у филму „Терминатор 2: Судњи дан“.

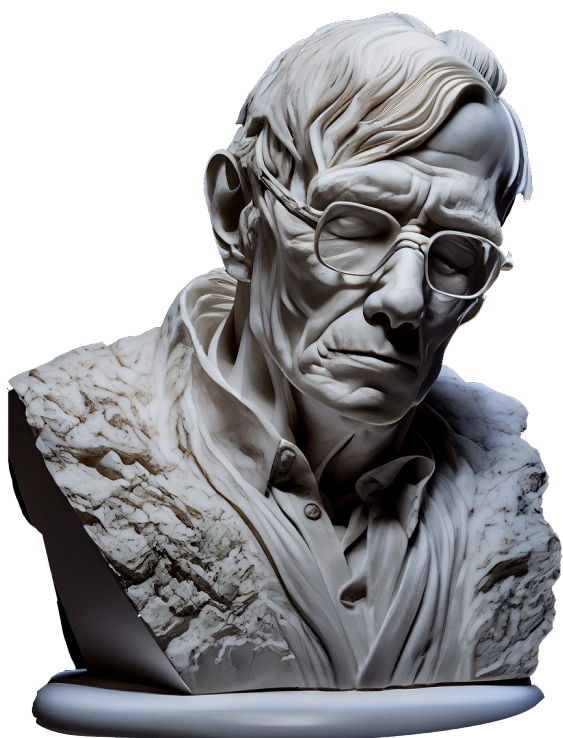
Хокинг је снажно веровао да се приоритет мора дати етичким разматрањима, транспарентности и сарадњи између научника, шире друштвене заједнице и креатора светске политике. Заговарао је интердисциплинарно истраживање, укључујући стручњаке из различитих области, како би се суочили са

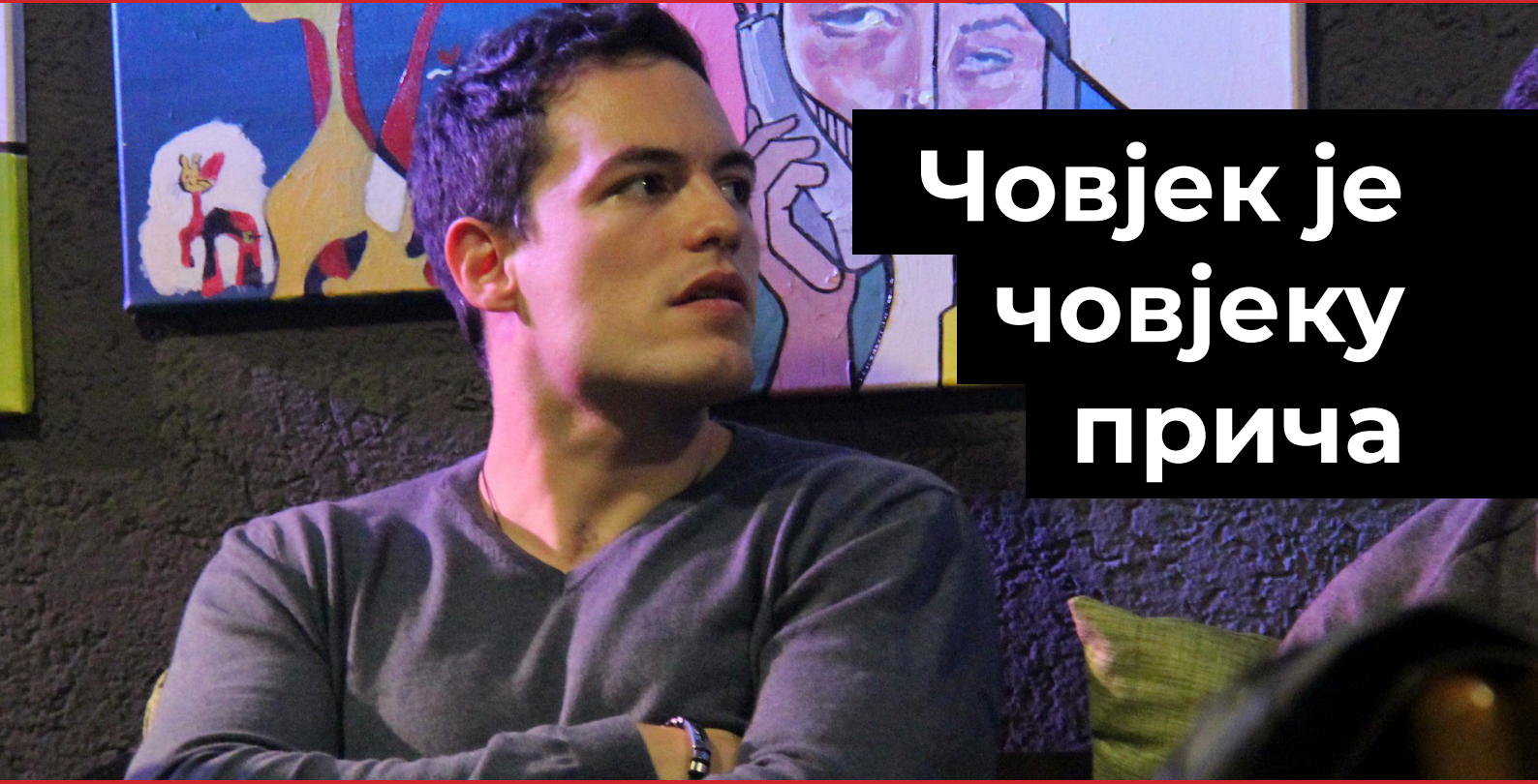
дубоким изазовима и потенцијалним опасностима повезаним са развојем AI. Хокингова упозорења о AI нису имала за циљ да обесхрабре напредак, већ да осигурају одговоран и етички развој. Позвао је владе, институције и научну заједницу да активно учествују у обликовању политике и прописа који ће заштитити од потенцијалне злоупотребе AI. Хокинг је нагласио важност међународне сарадње у успостављању глобалног оквира који подстиче корисне напретке AI, док истовремено смањује ризике.

AI се већ данас користи на разним местима и у разним пословима како би нама било лакше. Порастом онлајн алатки са интегрисаном AI које су приступачне обичном човеку, све брже се навикавамо на ову технологију. У будућности ће вероватно много послова обављати баш AI, али то не значи да ће људи остати без посла. Морамо запамтити да је на крају дана AI за нас алат и ма колико напредна била, људски фактор остаје незаменљив. Развојем ове технологије свет ће се мењати, али све док се држимо предлога које је изнео Стивен Хокинг, те промене ће бити позитивне.

Не заборавите да се захвалите ChatGPT-у кад вам помогне. Добро је имати вештачку интелигенцију на својој страни у случају да се отргне контроли и одлучи да заузме свет, баш као у култном филму.

Човјек је човјеку прича

приредиле: Маша Шорак и Дајана Ђумић, 4-1

Да ли сте некада пожелели да се опробате у писању књижевних, или неких других, текстова, а нисте знали како да почнете? Можда већ пишете, али вас је страх да своја дела некеме покажете, да их са неким поделите или представите јавности. Можда бисте то желели, а не знате одакле да почнете. **Однедавно је на интернету заживела једна сјајна платформа која нам све то омогућује – да се охрабriamo да пишемо, објавимо своја прва дела и повежемо се са заједницом која има иста интересовања.** У наставку текста говорићемо о Фусноти (линк до сајта: <https://fusnota.rs/>).

Фуснота је сајт на коме можете читати књижевне и некњижевне текстове написане од стране различитих аутора, оних који имају списатељског стажа и оних који га немају, веома младих и оних са искуством, писаних под псеудонимом и ауторски потписаних. Међутим, када се улогујете, магија почиње. Тада и ви можете постати аутор неке приче, објавити свој есеј, свој чланак, своје промишљање на одређену тему, а све кроз рубрику ПИШЕМ КАО

МЦ. Ако сте ипак ту да вежбате, да зарезујете своју оловку и брусите мисао, за вас је рубрика СТАРТЕР ПРИЧА у оквиру које треба да напишете наставак и завршетак већ започете приче. На тај начин можете да се опробате у различитим жанровима, различитим тематикама, развијате машту и вежбате своје израз. Верујемо да, када се једном улогујете и осмотрите целокупно окружење, нећете моћи да одолите, а да се не укључите у рубрику БЕСКРАЈНА ПРИЧА. Она вам нуди могућност бескрајног писања и то у сарадњи са свима онима који су се укључили у овај процес. Заправо, кроз креирање приче, можемо да се дописујемо са корисницима сајта и да заједно са њима творимо једно књижевно дело тако што је задат почетак, а онда у оквиру коментара свако може да дода наставак на који ће се наредни писац надовезати. И тако у недоглед. Занимљиво и веома заразно. Ако нисте спремни да се изложите, пријавите се под неким псеудонимом и оснажите за нека будућа писања.

Имале смо прилику да разговарамо са Марком Тошовићем, идејним творцем и

оснивачем Фусноте, докторандом Филозофског факултета у Новом Саду на Одсеку за српску књижевност.

Како сте дошли на идеју за креирање сајта?

Рубрике које су на сајту оригиналне, у ствари су дигитална верзија вјежби које сам давао ђацима док сам радио као наставник у основној школи, а које су њима биле забавне. Разумије се, те вјежбе се могу прилагодити свим узрастима и радити на различитим нивоима и са различитим капацитетима, што је случај са Фуснотом. Када сам престао да радим поменути посао, јавила се жеља да направим књижевне радионице на којима бих заинтересовану дјецу учио да тумаче књижевност и да пишу сопствене приче, пјесме, есеје, стрипове итд, што је једна од ствари које сада радим. А да ствар буде још љепша, радим то са двоје добрих пријатеља и сјајних професора. Мисао о сајту јавила се упоредо са идејом о радионицама, али како су радионице настале и почеле одлично да функционишу прије сајта, одлучио сам да његова примјена буде шира и да буде за све. Његова функција је да буде мјесто на којем сви које занима књижевност, умјетност, аутентична и креативна мисао – а посебно средњошколци – могу да објављују своје текстове, завршавају започете приче, заједно пишу једну бескрајну и међусобно се читају.

Коме је сајт намењен и како доприноси друштву? Да ли мислите да овај сајт подстиче младе да стварају и пишу више?

Сајт је намијењен свима, али очекивано би било да највише пажње привуче средњошколцима и студентима. Међутим, немамо ништа против ни да пензионери буду читаоци или аутори јер су и они добродошли. Што се тиче доприноса друштву, мислим да је овај сајт ситница, али корисна ситница, јер у мору празних садржаја који се форсирају, ово је једна квалитетна платформа на којој млади могу да се забаве, стварају, повежу, изразе, читају и пишу, мјесто гдје би мозак могао да се укључи, умјесто да се искључи и ствар која би требало да покрене креативност, а не да је угуши и спута. Ако сајт некога подстакне на писање, сјајно, али и да не буде тако, он је ту за оне који већ пишу, а немају прилику да објављују.

Какав је одзив младих за сада?

Текстови се читају, а рубрика Пишем као МЦ ради одлично. Млади људи нам редовно шаљу своје текстове и ми их објављујемо. Очекивао сам да се више играју са бескрајним и starter причама, али нисмо ни ми довољно промовисали те рубрике, а таква ствар није била присутна раније на интернету, тако да је то можда и разумљиво.

Зашто Ви сматрате да је важно читати и зашто мислите да је прича важна?

Читање је за мене прије свега вјештина. Постоји онај ниво читања који се односи само на могућност праћења фабуле и онда се читање своди на забаву. То није за потцјењивање јер је важна функција књижевности управо та да нас забави и узбуди. Просто, да није тако, било би досадно. Међутим, постоји и онај ниво читања који подразумева да се у тексту види и оно што у њему није очигледно, тј. скривени механизми на основу којих нам постаје јасно зашто текст функционише тако како функционише.

Ту почиње тумачење и откривање значења. Када се тиме овлада, уживанција и

Када би нам неко одузео наше искуство, нашу причу, одузео би нам и идентитет и ми не бисмо могли да постојимо онакви кави смо постојали до тада, а пошто човјек природно тежи идентитету, онда бисмо постали оно што неко други одреди да будемо.

забава скачу на још виши ниво. Ако бисмо текст упоредили са часовником, онда један ниво читања подразумева да знамо да гледамо на сат, а други да знамо све маханизме који се налазе у њему и захваљујући којима он ради тако како ради. Уколико пак читање упоредимо са пливањем, онда је један ниво читање одржавање на површини, а други познавање

разних стилова, могућност да се рони итд, па ви процијените ко више ужива у води. Оно што је важно поменути, вјерујем да вјештину читања може развијати свако, јер она је управо то – вјештина – али примјена вјештине тумачења/читања не задржава се у пољу књижевности. Она је примјенљива на тумачење и читање других умјетности, образаца понашања, колективних или индивидуалних, на читање реалности, друштвене, политичке, економске, на тумачење простора и међуљудских односа, на разумијевање самог себе. Ако текст дефинишемо као нешто чији је основни задатак да нам пренесе поруку и да се из њега нешто сазна, онда заиста много чему можемо приступити као тексту или рећи да је (скоро) све текст. Читање је важно јер нас чини виспренијим, буднијим, свјеснијим, присутнијим, домишљатијим и мислим да вјештину читања треба да развијају сви, без обзира на своје професије, ако ни због чега другог, онда зато што ми се чини да живот може постати прилично досадан ако професију сведемо на функцију. Оно што је такође лијепо у читању је то што тумачења могу бити различита, а подједнако узбудљива и смислена. Право читање није бјег од реалности, већ суочавање са њом и њена спознаја.

Што се тиче важности приче – прича је оно захваљујући чему човјек сазнаје, разумијева и објашњава свијет. Она је, још увијек, нешто најприродније чиме располажемо. Било да се ради о колективној или индивидуалној причи, причи народа или причи појединца, она представља суму наших искустава и чини нас оним што јесмо.

Дакле, ми смо све оно што нам је у животу важно, све што смо осјетили, доживјели, учинили, превазишли; све наше љубави, страхови, увјерења, борбе, интересовања, поступци, одлуке; све у шта вјерујемо и чему тежимо; наша мала историја, наша садашност и наша визија јер име и презиме се не памте само због имена и презимена, већ због онога што за то име и презиме везујемо, а све то је прича.

Када би нам неко одузео наше искуство, нашу причу, одузео би нам и идентитет и ми не бисмо могли да постојимо онакви кави смо постојали до тада, а пошто човјек природно тежи идентитету, онда бисмо постали оно што неко други одреди да будемо. Зато је важно бринути о својој причи, јер човјек је човјеку прича, суштина егзистенције је у нарацији, не у биологији, приче треба да се живе.

За крај, који је по Вашем мишљењу Ваш највећи успех и шта бисте поручили младима овим путем?

Највећи успјех за мене је то што ни према коме немам осјећање дуга, али не осјећам ни да је било ко дужан мени. Просто, сви моји

КАЛИМО ЧЕЛИК, НЕГУЈЕМО ДУХ.

пословни и пријатељски односи остварили су се и развили зато што смо сви били ту и поступали како смо поступали због својих најдубљих увјерења, зато што нам је било важно и зато што нам је било задовољство. Тако је код мене, а осјетим да је тако и код мојих пријатеља или сарадника. Када се пословима и људима приступа са вјером да радите праву ствар и да су то прави људи – а тај осјећај у стомаку никада нас не вара иако га често игоришемо – увијек се добије много више, него када се приступа ситничаво, користољубиво и политикантски, по принципу ја теби, ти мени. Умјесто осјећања дуга, мене преплављује осјећање захвалности кад год помислим сва своја пријатељства, а осјећај захвалности и осјећај слободе који се са њим прожима, немају цијену.

Младима бих поручио да чине добро до изнемоглости, добро због самог добра, а не зато да би им се вратило, да брину о себи и људима око себе и да тако стварају здравију средину и окружење за живот, да мисле својом главом, али и да знају да освјесте и прихвате кад нису у праву, да се не пореде и не такмиче са другима, већ да се такмиче са собом у тежњи да буду најбоља верзија себе, али да знају да ће бити и грозних периода, када се неће допадати сами себи и да су ти периоди просто ОК, да треба да се превазиђу и да могу да буду корисни за касније, да желе да знају увијек више од онога што им неко каже да је довољно, да буду вриједни и да вјерују.

Barátság az idők zivatarában – Doroszló és Sztapár szövetsége

készítette: Nagyidei Márk, 3-2

Mi is az a barátság? Arisztotelész azt mondja: „Barátságról (...) ott beszélünk, ahol létezik viszonzszeretet.” Arthur Schopenhauer pedig úgy nyilatkozik: „Barátunkat akkor próbálhatjuk ki leginkább, midőn komoly segítségre és jelentős áldozatokra szorulunk, valamint valamely bennünket ért szerencsétlenség pillanatában.” Vajon kialakulhat-e ilyen erős kapcsolat két különböző falu között, két különböző nemzet között? A kérdések megválaszolásához Bácska történelmében kell barangolnunk, szomszédos falvak történetéről, Doroszló és Sztapár évszázados barátságáról van szó.

Kutatásom során tanulmányoztam a helyi plébánián található Historia Domust, az 1941-es események során kulcsszerepet betöltő, volt országgyűlési képviselő, Bártol István iratait, a korból és későbből származó napilapokat, valamint a témával foglalkozó szakirodalmat. Másodsorban pedig a faluban élő olyan idős személyeknek tettem fel kérdéseket, akik megélhették az 1941-es eseményeket, vagy első kézből hallották a történetet.

Munkám célja volt hitelesen bemutatni a történeteket és a történeti kontextusból eldönteni az olyan kérdéseket, mint létezik-e ez a barátság a két település között, a propaganda mennyire nagyította fel a történeteket, és az 1941-es események középpontba állításával bemutatni, mi is történt pontosan.

A Bácskában nem ritka, hogy egy színmagyar és egy színszerb település szomszédosak. Doroszló és Sztapár Nyugat-Bácskában, Zombor közelében található, egymástól 6 km-re.

Barátságuk az 1848/49-es forradalom és szabadságharc idejére nyúlik vissza. A szenttamási szerbek lázadása és pusztításai után a honvédség Kiss Ernő vezetésével felvette a harcot a szerb felkelő csapatokkal. A honvédtábornok körülzárta Sztapárt és meg akarta semmisíteni a falut. Ekkor Komáromi Józsefnek, Doroszló akkori bírójának vezetésével küldöttség ment át Sztapárra, hogy kíméletet kérjen a falu lakosságának. A szerb községet megkímélték a honvédek. Nemsokára szerb felkelő csapatok akarták Doroszlót felperzselni, ekkor Sztapár szerb vezetői emeltek szót a magyar falu érdekében.

1918-ban ismét egymás megvédésére volt szükség, amikor szerb csapatok vonultak be Doroszlóra. Marija Budišin, sztapári lakos beszámolója alapján, ekkor a sztapáriak ükapja David Budišin és a Ivan Popović, helyi szerb pópa vezetésével a megszállók elé mentek és kíméletet kértek a magyaroknak. A közbenjárás sikerült. 1941. április 11-én 14 órakor a Magyar Királyi Honvédség alakulatai több ponton átlépték a déli trianoni határt. Mindeközben 1941. április 12-én Doroszlóra sztapári küldöttség érkezett Stevan Ivkov és Lazić Stanko személyében, abból a célból, hogy megbeszéljék a harcrendet, ha esetleg valamely falut támadás érné. Abban állapodtak meg, hogy Doroszlón és Sztapáron is lesz egy-egy kéttagú küldöttség, amely szükség esetén tárgyalások útján igyekszik megmenteni Sztapárt a bevonuló honvédektől, illetve Doroszlót a kivonuló szerb katonáktól. Délután Bártol István és Res Péter mentek

Sztapárra, a doroszlóiak megvédését pedig Lukić Đuróra és Milić Boškóra bízták. Stevan Ivkov a falu megmentése érdekében arra kérte a szerb katonaság tisztjét, hogy vonuljanak ki Sztapárról. A kilátástalan helyzetben a tiszt sem tudott jobb megoldást, elvonultak Doroszló irányába. A falu védői nem tudták meggyőzni a visszavonuló szerb katonákat a két falu ősi barátságáról, a követeket elkergették és lövöldözés történt Doroszlón. Bártol István miután visszatért Doroszlóra, meglepődve tapasztalta, hogy az utcák üresek, nincsenek emberek. A községházán azzal fogadták, hogy a visszavonuló szerb katonák nagy mérszárlást végeztek, de mint később kiderült a lövöldözéseknek nem volt áldozata, csak riasztólövés volt. Egyik megkérdezett doroszlói lakos, Király Etelka osztott meg velem egy ehhez kapcsolódó történetet, mely szerint nagymamája és annak testvére a riasztólövés alkalmával a kertben elásott hordókban bújtak el a kivonuló szerb katonák elől.

A IV. hadtest Zombor környékére volt beosztva, és a 12. gyalog dandár megindult Bácsordas, Sztapár Szend és Gombos területére. A bevonulás békésen zajlott le. Matuska Márton így ír erről: „A honvédek azt mondták neki, hogy rendben van, de ha egy is akad, ő, Bártol lesz az első, akit lepuffantanak. S a nyomaték kedvéért a háta mögött haladó oldalkocsis motorkerékpárra felszereltek egy golyószórót a menet elején haladó Bártolra és másik két társára irányítva csövét.” Tehát Bártol István, Stevan Ivkov, Nagy Lajos és Kocsis Imre, mint túsok vonultak be a honvédség előtt Sztapárra. A faluban nem tanúsítottak ellenállást, s így lövöldözésre nem került sor.

A két falu jelszava mindig is ez volt: „Szomszédok vagyunk. Apáink is szomszédok voltak. És a fiaink is azok lesznek. Mi békekességben akarunk élni.” Békekességben akartak élni, és ez volt az, ami megalapozta a két falu barátságát. Nem törődtek a másik ember nemzetiségével, nem az adott nemzetre aggatott sztereotípiákat látták a másik falu lakóiban, hanem az embert, ugyanolyan egyszerű embert, amilyenek ők is. Ezzel kialakulhatott egy kölcsönös tisztelet és ezután már valóban nem vágytak másra, csak a mindennapi életük megtartására és a két falu közötti béke fenntartására.

Како инфлуенсери утичу?

приредио: Душан Стојановић, 3-1

Развој интернета је донео многе промене на које се свакодневно навикавамо, откривамо их и прихватимо. Једна од њих је и занимање инфлуенсер. До пре само две деценије ово занимање деловало би бесмислено. Све је почело још деведесетих година на интернет форумима где су људи на лак и брз начин могли да размењују информације. Неко је делио савете, а неко је на неки други начин прикупљао симпатије учесника форума. Када је зарада у питању све је почело симболичним поклонима. Почетком 2000-их компанија MindComet је почела да дарује активаторе форума поклон картицама и боновима у замену за промоцију. Настанком блогова овакав вид сарадње је процветао, а симболичне поклоне почели су да замењују све већи хонорари. Иако је све то разбесенело интернет заједницу, новине се нису могле зауставити.

Како инфлуенсери утичу на нас?

Приметили сте како се она девојка обукла, или можда, како се онај дечко понаша према старијима, али оно што нисте могли да приметите је да је све то само одраз туђег утицаја на њих. У животу се увек угледамо на некога, то може бити родитељ, пријатељ, неки фудбалер или пак оно што се данас назива – инфлуенсер. Данашњи инфлуенсери су главни, а можда чак и најважнији узорима нама, младима. То су људи који се налазе у врху скале популарности и имају моћ да својим понашањем, потезима и ставом утичу на свакога ко их прати или подржава. Прави инфлуенсери су они који успевају да граде људе, помажу им да можда нађу себе, или пак да пређу најтеже препреке у животу. У питању је, дакле, позитиван утицај. Ипак, медаља има две стране. У данашње време инфлуенсером се назива свака друга особа на интернету, а немали број њих има лош утицај.

Има различитих врста инфлуенсера, једни се баве музиком, други спортом, образовањем, улепшавањем, аутомобилима и слично. Заправо, свако од нас налази себи сличног и посвећује време управо њему, одабраном. Када сам почео

више да размишљам о инфлуенсерима, први ми је на памет пао Милан Инић. Када бих већини мојих вршњака рекао то име, вероватно им не би ништа значило. Али, када бих рекао Јасерштајн – сви би одмах знали о коме је реч. У питању је дечко који је веома рано почео да се бави снимањем клипова. Окупио је око себе много пратилаца. Свестан је своје одговорности према младима који га гледају, па не користи ружне речи. Забавља смешним скечевима. Једном приликом је рекао да се највише обраћа деци и младима који су аутсајдери међу друговима, као што је и он био. Покушава да помогне младим људима да се ослободе и да искажу своје врлине и способности. Има доста инфлуенсера који снимају клипове о спорту, економији, математици, козметици, језицима и од којих може много да се научи. Али...

Као што сам и на почетку рекао, свако тражи на кога ће се угледати. Често у медијима можемо да чујемо име Бака Прасе. То је дечко који је у почетку играо игрице на компјутеру и коментарисао. На тај начин је привукао децу и омладину. Касније је схватио да много брже може доћи до новца ако почне друге људе да исмева, омаловажава, псује и вређа. Бахати се новцем који је зарадио. Сви користе његове реплике, сви имитирају његов говор, сви га опонашају. У тржним центрима окупи се велики број деце која желе да га виде и стварају се огромне гужве. Постао је један од најутицајнијих инфлуенсера на овим просторима. И сви мисле да могу тако, да је то добро, да је лако стићи до успеха. Али, да ли је то заиста успех? Зар не треба пренети даље неку племенитију, бољу, здравију поруку?

Знам да је ово ново време, да инфлуенсери постају веома важан део нашег друштва и наших живота, да се сви угледају на њих, да их прате, те да и сами покушавају да постану инфлуенсери. Али оно на шта бих обратио пажњу и шта бих поручио деци и младима је да пазе кога прате; није све како изгледа на клиповима. Родитељима би требало да се више баве својом децом, да разговарају са њима и да прате шта раде.

Јелена Савојска

**Одломци из споменара посвећеног
Јелени Савојској, прва награда на конкурс
Црногорског националног савјета**

**приредиле:
Ленка Ковачевић и Ања Мартиновић, 3-1**

Јелена Петровић Његош, црногорска принцеза, италијанска краљица, мајка, супруга, жена свесна себе, положаја, дужности, морала. Жена инспирисана уметношћу, поткрепљена вером, традицијом, начелима своје земље, спремна да покаже јачину, озбиљност, моћ и добро свог народа свету. Велика добротворка, краљица милосрђа која је засенила светску публику. Мезимица краља Николе и краљице Милене Петровић, двора црногорског, ћерка цетињског крша, рођена је 8. јануара 1873. године.

Свој живот је започела на Цетињу као принцеза Јелена Петровић Његош. Била је пета ћерка од укупно девет ћерки, а шесто дете, рођено после чекања наследника трона Црне Горе, Данила. У тадашњој патријархалној Црној Гори на женско дете се гледало као на штету, али пошто је Јелена рођена после Данила, она је била највољенија ћерка својих родитеља.

*„Ја Вас питам дајете ли ми своју
руку и сагласност да ћете ме узети,
а ја Вам нудим моју.*

*Ја Вас хоћу, па ћемо се доцније
занимати код мојих и Ваших
родитеља да нам дају
саизвољеније и благослов!“*

Овим речима је италијански принц Виктор Емануел, који је дошао 1896. године на Цетиње у госте кнезу Николи Петровићу Његошу, запросио принцезу Јелену.

Венчали су се када је она имала 24 године, а он 28, на најсвечанији начин, када је читав Рим био на улицама и прослављао њихову радост.

Њихов брак се темељио на љубави, поштовању и једноставности.

Град Месину, Сицилијанску обалу, 28. децембра 1908. године је задесио стравичан земљотрес. Број жртава броји 80 хиљада. Град је био разорен, уништен, спаљен. Краљ и краљица када су сазнали за земљотрес провели су више од двадесет дана у Месини, ризикујући своје животе. Јелена је обукла болнички радни огртач, помагала хирургу и војним лекарима, својим рукама блажила ране повређенима. Заједно са обичним женама је шила одећу за жене и децу који нису имали. Њена племенитост и храброст се нису могли измерити. Лично је учествовала у овој борби. У моменту пре него што је на шестомесечну девојчицу Елвиру Јаконели, ћерку једног уличног продавца, пала греда, краљица се усправила и главом задржала греду све док дете нису извели на безбедно. Педесет година касније, подигнут је мермерни споменик на тргу Сеђола у Месини посвећен краљици Јелени. Споменик је у облику краљице и девојчице које стоје загрљене и сведоче о потресном земљотресу, борби једног народа, и племенитој добротворки, хероини Јелени Савојској.

КАКО СМО ОЖИВЕЛИ КОСТУ ТРИФКОВИЋА

извештај са представе

приредио: Марко Поповић, 3-1

Цена успеха је тежак рад, посвећеност послу и одлучност да дамо све задатку који нам је у рукама. Годинама, већ традиционално за време Доситејевих дана, наши ученици и професорке српског језика ангажују се да у оквиру приредбе можемо да уживамо и у представи. Ове школске године на репертоару смо имали представу „Избирачица“ комедиографа Косте Трифковића.

Радња ове комедије је смештена у 19. век, сходно томе наши глумци су морали да се уживе у своје ликове, карактерно, али и физички. Народно позориште у Суботици нам је овом приликом изашло у сусрет, па је сваки наш глумац добио одговарајући костим. Чим смо обукли костиме, одмах смо се уживели у улоге Малчике, Тошице, Соколовића, Штанцике и

осталих живописних ликова који су упечатљиво осликали српско грађанско друштво с краја 19. века у Новом Саду. Томе је такође допринело што смо неколико дана пре представе, били у Суботици да бисмо видели како ову драму изводе професионалци, те смо се са силном инспирацијом и мотивацијом вратили у Тополу.

Представа је премијерно одиграна 28. априла у бачкотополском Дому културе, друго извођење је било 9. маја, у преподневним часовима за ученике 7. и 8. разреда основних школа, а у 19.30 је одиграна и за наше суграђане. Глумачки састав су чинили: Софија Шупић у улози Малчике, Анђела Ђуровић као Савета, Саша Церовина као Тошица, Маја Калембер као Соколовићка, Александар Суцуковић као Соколовић, Марко Поповић као Штанцика, Душан Стојановић у улози Бранка, Нада Шкорић као Милица, Сергеј Шарић као Јован, музичка пратња је била Ивана Вучковић, Дајана Ђумић је била суфлер, а Алекса Ивезић је био задужен за светла на позорници. Режију и сценарио су осмислиле и спровеле у дело професорке српског језика Сања Којић и Невена Предојевић.

Уживали смо у припреми ове представе, а успели смо и да пренесемо снажан утисак на публику приликом сваког извођења, о чему сведочи велика посећеност, као и смех и коментари публике након представе. Посебан утисак наша глумачка екипа је оставила на нашу нову пријатељицу из Русије, Татјану Сагаидајехаву, која је по професији режисерка.

представа
Гимназије и економске школе
„Доситеј Обрадовић“

Коста Трифковић

Избирачица

УЛОГЕ:
Малчика: Софија Шупић
Савета: Анђела Ђуровић
Тошица: Саша Церовина
Соколовићка: Маја Калембер
Соколовић: Александар Суцуковић
Штанцика: Марко Поповић
Бранко: Душан Стојановић
Милица: Нада Шкорић
Јован: Сергеј Шарић

СВИРА:
Ивана Вучковић

СУФЛЕР:
Дајана Ђумић

СВЕТЛА:
Алекса Ивезић

РЕЖИЈА:
Невена Предојевић и Сања Којић

Позоришна сала Дома културе

9. 5. 2023. у 19.30

цена улазнице: **200 динара**

Креативне странице

Радови са литерарног конкурса „Свети Сава – наше надахнуће“

Свети Сава и 21. век

Прочу се однекуд да се неком дрвосечи на пању посечене букве указао лик Светог Саве. Беше то баш на Бадњи дан. Пијане дрвосече су препричавале један другом ову причу, смејали се, али и ипак радознано посматрали свако посечено стабло. Наиђе шумар. Висок, с белом брадом, капуљачом на глави и рече: „Људи, не сеците шуму. Шума је наш живот, наша плућа.“ Из ведро неба поче да пада киша, све јаче и јаче. Дрвосече су покупиле посечена стабла и отишли ка граду. Успут су се немо гледали размишљајући о киши и чудном високом шумару. Гласна музика из аутомобила се надјачавала са пуцањем петарди. Почеше да слажу дрва. Препирали су се на који начин треба сложити трупце. Препирка је прерасла у свађу. Слагали су трупце свако на свој начин, повремено прекидајући рад уз гутљаје ракије. Случајни пролазници би их питали чему толика гомила дрва? Одговор је свима био исти: „За ложење бадњака, зар не видиш бадњак?“ Слежући рамена зачуђени пролазници би наставили својим путем. Поче да пада мрак. Бадње вече. Врх гомиле трупаца се једва назирао у висини, иако га је месечина обасјавала. Беше то највећа гомила у предграђу. Музика и пуцњава су постајале све гласније. Окупљени су се веселили, играли, грлили и љубили се. Заједно са децом дивили су се гомили и голим пропланцима Фрушке горе које обасјава месечина. Спремали су се да запале гомилу трупаца, али су се и свађали коме ће припасти та улога. Препирку људи са бакљама у рукама прекинула је муња на ведром небу. Угасише се бакље у рукама дрвосеча.

- „Чујте ме, људи!“- зачу се глас гласнији и необичнији од било чијег. Народ се радознано окретао, не знајући одакле допире глас.

„То је глас оног шумара од јутрос“, рече један од дрвосеча.

На небу се указа лик човека са белом брадом и капуљачом на глави. Неко клекну, неко се прекрсти, а многи побегоше. „Фреска из Милешеве је проговорила!“, рече једно дете. Лик са неба се спустио пред збуњени народ. У руци је држао дрвени штап. Спустио је капуљачу. Деца викнуше у глас: „Свети Сава!“

„Нека буде књига до неба, дајте деци књиге!“ То рече, па додирну штапом гомилу трупаца, а они се претворише у књиге. Још једном удари штапом о земљу и несташе. Од тог дана људи у граду се дозваше памети и кад год би помислили на тестеру узимали су књигу у руке.

Ђина Борозан, 1-3,
друго место

Свети Сава и 21. век

Једног Лета Господњег, Бог је послао Светог Саву међу људе. Послао га је са задатком да буде његове очи и уши и да му каже шта мисли о данашњем свету. Свети Сава пристаде, не слутећи да је тло земље врелије и од самог пакла. Прерушио се у просјака. Био је запањен чињеницом да су свуда око њега зграде и да има много кућа, али убрзо се растужио када је сазнао да је у његовој Србији све мање и мање људи и да се светло Божије полако гаси. Одлучио је да сазна зашто је то тако. Прилазио је људима, слушао их је, али није имао шта да чује. Нико више ништа и не говори и не размишља својом главом. Сви су раштркано стадо, без свог правог пастира. Замолио је Бога, дубоко у свом срцу, да им опрости што су дозволили да изгубе себе. Сав